

Piotr Mitzner

## Wstęp

Borys Pasternak (1890–1960) znany jest polskim czytelnikom przede wszystkim jako autor powieści *Doktor Żywago*, która przyniosła mu w 1958 roku Nagrodę Nobla i sprowadziła nagonkę ze strony władzy sowieckiej. W rezultacie Pasternak zrzekł się nagrody, co być może uratowało go od deportacji z ojczyzny, ale nie zmieniło jego pozycji jako banity.

*Doktor Żywago* ukazał się po polsku w Instytucie Literackim w przekładzie Jerzego Stempowskiego (aneks poetycki tłumaczył Józef Łobodowski) w pięciu wydaniach. Był to największy sukces wydawniczy oficyny Jerzego Giedroycia.

W przekładzie polskim mamy również znakomitą prozę autobiograficzną Pasternaka, zawartą w tomie *Drogi napowietrzne i inne utwory*.

Trudniej przyjęły się w Polsce wiersze i poematy Pasternaka, które przecież czynią z niego jednego z najwybitniejszych poetów XX wieku. Niestety, na przeszkodzie staje właśnie ich mistrzostwo.

Zaczynał Pasternak jako futurysta, ale o bardzo wyrazistym, rozpoznawalnym obrazowaniu, rozwichrzonej składni i rytmice. W późnych latach, dążąc do poetyckiej ascezy, odcinał się od swoich wczesnych wierszy, którym zarzucał zbytnią ekstrawagancję.

Z maestrią Pasternaka najlepiej chyba radzili sobie u nas Julian Tuwim, Władysław Broniewski, Mieczysław Jastrun i Wiktor Woroszyński, ale pierwsze próby podejmowali jeszcze przed nim Włodzimierz Słobodnik i Anatol Stern. Niestrudzonym tłumaczem, znawcą i propagatorem twórczości Pasternaka w Polsce był Seweryn Pollak (1907–1987). Czytano też oczywiście rosyjskiego poetę w oryginale, a Broniewski przyznawał: „z żyjących pisarzy najbardziej cenię poetę Pasternaka”.

Recepcja twórczości Pasternaka w Polsce obfituje w znaczące, a nawet sensacyjne epizody. W 1940 roku, w okupowanej Warszawie ukrywający się poeta Jerzy Kamil Weintraub założył pierwsze wydawnictwo podziemne, Bibliotekę Sublokatorów Przyszłości, w której wydał między innymi tomik *Siedem wierszy* Pasternaka we własnym przekładzie.

Po wojnie, w 1946 roku w komunistycznej „Kuźnicy” (członkiem redakcji był Seweryn Pollak) ukazał się blok wierszy rosyjskiego poety, niemal natychmiast po słynnej nagonce ideologicznej na Annę Achmatową. Redaktorzy polskiego tygodnika zapewne podejrzewali, że Pasternak, którego wysoko cenili jako poetę, może stać się kolejną ofiarą Stalina. Trzeba było się spieszyć. Rok wcześniej w tejże „Kuźnicy” ukazał się szkic Borysa Pasternaka *O Szopenie*, jak się po latach okazało, w wersji autorskiej, gdy tymczasem w Moskwie został ocenzurowany.

Fragmenty *Doktora Żywago* pojawiły się także w Polsce przed emigracyjną edycją rosyjską.

Niniejszy tom *Szkiców* także ma swoje losy, o których pisze Katarzyna Gędas w tekście *Historia edytorska szkiców Borysa Pasternaka tłumaczonych przez Seweryna Pollaka*. W najbliższym czasie nasz zespół przygotowuje do druku drugą część planowanej przez Pollaka książki, czyli wybór korespondencji Pasternaka.

Teksty do tej książki zostały wybrane przez polskiego tłumacza (we współpracy z synem poety, Jewgienijem Pasternakiem) tak, by mogły zastąpić biografię autora *Doktora Żywago*, prowadząc nas przez kręgi jego zainteresowań, fascynacji i pułapki historii.